

Sygn. akt I ACa 154/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Bogusław Suter
Sędziowie	:	SA Elżbieta Kuczyńska SO del. Jacek Malinowski (spr.)
Protokolant	:	Iwona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2018 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **R. K.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - (...)**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży

z dnia 28 listopada 2017 r. sygn. akt I C 473/15

I. **oddala obie apelacje;**

II. **zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 13.750 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

(...)

UZASADNIENIE

Powód R. K. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego Skarbu Państwa - (...) oraz (...) kwoty 3.000.000 zł tytułem odszkodowania za szkodę wyrządzoną na skutek wydania przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. z dnia 31.07.1958 r. ostatecznej decyzji przejmującej na własność Skarbu Państwa na cele reformy rolnej, nieruchomości ziemską L. o ogólnej powierzchni 66,22 ha, utrzymanej w mocy decyzją Ministra Rolnictwa z dnia 22.11.1960 r., które to decyzje uznane zostały za nieważne mocą decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30.11.2015 r. nr(...) utrzymanej w mocy decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2013 r. oraz

wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z dnia 26.02.2014 r., sygn. akt. (...) wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 27.05.2015 r. do dnia zapłaty. Nadto powód wniósł o zasądzenie kosztów procesu.

Uzasadniając powyższe żądania wyjaśnił, że orzeczeniem Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej - Wojewódzkiego Zarządu (...) w B. z dnia 31 lipca 1958 r. poprzednicy prawni powoda, jako spadkobiercy W. W. (1) zostali pozbawieni własności nieruchomości ziemskiej L., przejętej na rzecz Skarbu Państwa, na cele reformy rolnej. Od tego orzeczenia zostało wniesione odwołanie do Ministra Rolnictwa, który orzeczeniem z 22 listopada 1960 r. (...) utrzymał zaskarżone orzeczenie w mocy. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzją z 30 listopada 2012 r. sygn. (...) stwierdził zgodnie z żądaniem powoda nieważność wymienionych wyżej orzeczeń w związku z tym, że zostały one wydane z rażącym naruszeniem prawa. Wyrokiem z 26 lutego 2014 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w W. oddalił skargę na decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 30 listopada 2012 r. Według powoda w skład nieruchomości ziemskiej L. wchodziły działki - nr (...) (o powierzchni 40,7655 ha położona w obrębach L. i K.), nr (...) (o powierzchni 1,9251 ha położona w obrębie L.), nr (...) (o powierzchni 0,4340 ha położona w obrębie L.), nr (...) (o powierzchni 0,2976 ha położona w obrębie L.), nr (...) (o powierzchni 0,1200 ha w obrębie L.), nr (...) (o powierzchni 0,7642 ha w obrębie L.), nr (...) (o powierzchni 1,6470 ha w obrębie L.), nr (...) (o powierzchni 0,4686 ha w obrębie L.), nr (...) (o powierzchni 14,3565 ha w obrębie K.), nr (...) (o powierzchni 0,0720 ha w obrębie L.), nr (...) po zmianie (...) (o powierzchni 3,2764 ha w obrębie K.). Według powoda zdarzeniem powodującym szkodę było wydanie przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku 31.07.1958 r. decyzji administracyjnej z rażącym naruszeniem prawa, gdyż na skutek wydania tej decyzji poprzednicy prawni powoda zostali pozbawieni prawa własności nieruchomości o łącznej powierzchni 66,22 ha. Spełnione zostały przesłanki z art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c. umożliwiające dochodzenie odszkodowania, ponieważ w trybie postępowania administracyjnego została orzeczona niezgodność z prawem decyzji administracyjnej powodującej szkodę. Obecnie działki stanowiące dawne gospodarstwo ziemskie obejmują powierzchnię 63,3008 ha (grunty rozparcelowane) i pozostałe we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa, Lasów Państwowych i Gminy K.. Na wysokość szkody składa się wartość gruntów przy średniej wartości jednego hektara w kwocie 45.813 zł oraz wartość istniejących nadal murowanych zabudowań - stodoły, stajni oraz budynku magazynowego z powozownią i domu mieszkalnego o wymiarach około 20 m na 10 m, jednokondygnacyjnego, drewnianego krytego dachówką - o wartości 100 000 zł, co daje łącznie kwotę 3.000.000 zł. Nie ma możliwości restytucji w naturze wywłaszczonej nieruchomości ziemskiej, ponieważ nieruchomości powstałe w wyniku podziału majątku L. zostały rozdysponowane przez Skarb Państwa na rzecz osób trzecich. Argumentował, że pozwany Skarb Państwa-Wojewoda (...) dnia 26.05.2015 r. odmówił wypłacenia powodowi kwoty 3.000.000 zł wskazując, iż do rozstrzygnięcia roszczenia władny jest sąd. Prawo do dziedziczenia gospodarstwa rolnego zachowali ostatecznie tylko powód i jego brat K. K. (1). W wyniku darowania przez K. K. (2) przysługujących mu udziałów w spadku po J. K. (1) na rzecz powoda, powód zachował wyłączną legitymację prawną do dochodzenia całości roszczenia objętego pozwem. Zdaniem powoda, ponieważ dochodzone roszczenie wiąże się z działalnością dwóch jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa (Wojewoda (...) i Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi) te jednostki są powołane do reprezentowania Skarbu Państwa i powinny brać udział w postępowaniu, którego przedmiotem jest dochodzone roszczenie. Wojewoda (...) jest następcą prawnym Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej - Wojewódzkiego Zarządu (...) w B. z mocy art. 55 ustawy o zmianie ustawy o Radach Narodowych z dnia 22.07.1973 roku (Dz. U. 1973 nr 47, poz.276).

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...) i zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej w odpowiedzi na pozew oraz w piśmie procesowym z 30 listopada 2015 r., wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Strona pozwana zarzuciła w szczególności, że gdy uzyskano orzeczenie administracyjne stwierdzające nieważność orzeczenia z którego powód wywodzi szkodę, to wobec nieruchomości znajdujących się we władaniu Skarbu Państwa powodowi przysługuje roszczenie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, a nie odszkodowanie, gdyż w odniesieniu do nieruchomości znajdujących się we władaniu Skarbu Państwa brak jest podstaw do żądania za nie odszkodowania, skoro w tym zakresie brak jest szkody. Wskazał, że roszczenie w zakresie w jakim obejmuje nieruchomości znajdujące się we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych powinno być skierowane przeciwko temu właśnie podmiotowi, który posiada osobowość prawną i niezależnie od Skarbu Państwa wykonuje swe obowiązki i uprawnienia. Skarb Państwa nie odpowiada za

działania państwowych osób prawnych (art. 40 § 1 k.c.). Według strony pozwanej brak jest związku przyczynowego pomiędzy orzeczeniem z 31 lipca 1958 r. wydanym przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej - (...) w B., a szkodą określaną przez powoda jako utratę własności nieruchomości, gdyż nieruchomość ta z mocy samego prawa - (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U.1945.10.51) przechodziła na własność Skarbu Państwa. Do momentu rozstrzygnięcia roszczenia powoda o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w sytuacji, gdy stwierdzono nieważność orzeczenia, z którego powód wywodzi szkodę, procedowanie dotyczące odszkodowania jest przedwczesne. Nieruchomość objętą postępowaniem przejęto na rzecz Skarbu Państwa na mocy (...) z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U.1945.10.51), późniejsze akty administracyjne, w szczególności decyzja z 31 lipca 1958 r. wydana przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej - (...) w B., nie miały wpływu na stan majątkowy poprzedników prawnych powoda. Wywody powoda dotyczące możliwości zastosowania w niniejszej sprawie regulacji ustawy z 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (Dz. U. z dnia 11 września 2001 r.) są niecelowe, skoro ustawa ta w niniejszym postępowaniu nie ma zastosowania, na co wskazuje powód w piśmie z dnia 5 listopada 2015 r. Przywołana przez powoda regulacja ma charakter wtórny, wobec przysługującego mu roszczenia o uzgodnienie treści księgi wieczystej.

Wyrokiem z 28 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w Łomży zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powoda R. K. kwotę 2.871.727 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 maja 2015 r. aż do dnia 31 grudnia 2015 r. włącznie i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. aż do dnia zapłaty (pkt I), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt II) oraz zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powoda R. K. kwotę 43.112,59 zł tytułem kosztów procesu (pkt III).

Orzeczenie niniejsze zostało oparte o następujące ustalenia faktyczne i ocenę prawną.

Powód R. K. urodził się (...) w B.. Matką powoda była J. K. (2) z domu W.. Ojciec powoda nazywał się M. K. i zmarł (...). Jak powód się urodził to jego rodzice mieszkali już w B. od około dwóch lat. Babcia powoda H. W. mieszkała w L. i zmarła w (...). Majątek ziemski, o którym mowa w uzasadnieniu pozwu był własnością dziadka powoda, czyli W. W. (1), ale tytuł własności do tego (...) uległ zniszczeniu podczas II wojny światowej. Natomiast o przysługującym W. W. (1) prawie własności do (...) pośrednio świadczą dokumenty, a mianowicie protokół przejęcia majątku L. na cele reformy rolnej z 31 maja 1949 r. opatrzone podpisami Komisarza Ziemskiego, właściciela majątku lub pełnomocnika, przejmującego zarząd majątku i przedstawiciela miejscowej władzy; orzeczenie Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 31 lipca 1958 r.; zaświadczenie z Archiwum Państwowego w B. Oddział w Ł. z dnia 10.03.2015r. z informacją, że księgi hipoteczne majątku L., gm. K., zaginęły w czasie II wojny światowej; kserokopia rejestru sporządzonego w 1905 r.; dowody uiszczania opłat podatkowych; decyzja Urzędu Wojewódzkiego B. z 25 sierpnia 1949 r. w sprawie przyznania zaopatrzenia miesięcznego za przejęty na cele reformy rolnej majątek L., dla H. W.; zaświadczenie Sądu Grodzkiego w W. M. z dnia 12.VII.1949 r. nr dz. (...) stwierdzające, że wszystkie akta Wydziału Hipotecznego przy wspomnianym Sądzie, skutkiem działań wojennych uległy zniszczeniu; zaświadczenie Zarządu Gminnego w K. z 25.VI.1949 r. stwierdzające, że W. W. (1) był właścicielem gospodarstwa rolnego o obszarze 66 ha ziemi własnej; zaświadczenie Starosty Powiatowego w W. M. z dnia (...), stwierdzające, że gospodarstwo rolne położone we wsi L., gm. K. będące własnością spadkobierców W. W. (2) o obszarze 66 ha, w dniu 31 maja 1949 r. zostało przejęte na cele reformy rolnej.

Po śmierci W. W. (1) w 1925 r. na (...) została jego żona H. W., syn J., córka A., córka J. G. (matka powoda) i syn K. W.. W. W. (1) i jego żona H. mieli jeszcze syna J. W. (1). H. W. w latach 1927 - 1939, a także w 1946 r. na imię i nazwisko nieżyjącego wówczas W. W. (1), a także J. W. (2) i rodzina jako „S-cy po W. W. (1)” opłacali podatki i inne należności związane z przedmiotowym majątkiem. Rodzina powoda mieszkała w L., w domu drewnianym, parterowym, zbudowanym po powstaniu styczniovym. W domu tym krytym carską dachówką były cztery pokoje, kuchnia i sień (dom ten zapadł się około 10 lat temu). Na siedlisku posadowiona była też obora i inne zabudowania gospodarcze. Po zakończeniu okupacji od 1944-1945 r., w majątku tym w dalszym ciągu była babcia powoda H. W. i jej dzieci, za wyjątkiem synów - J. K. (3) i K. K. W. był kawalerem i zginął w 1942 r. na S.. Gospodarzem był wtedy J. W. (2), ale głównym zarządzającym była babcia powoda H. W.. Przedmiotowy majątek nie był zadłużony, J. W. (2)

i H. W. gospodarzyli do 1949 r., a w 1949 r. babcia powoda H. W. razem z dziećmi musiała się wyprowadzić. Matka powoda J. G. wyprowadziła się wówczas do W. (w 1957 r. wyszła za męża za ojca powoda i rodzice powoda zamieszkali w B.). Od 1949 r. przez pół roku nikt z rodziny powoda nie mógł mieszkać w L.. W 1950 r. na posiadłość w L. wróciła babcia powoda H. W. z dziećmi A. i J., ale w swoim domu już nie mieszkali. Mieszkali natomiast u sąsiadów jeszcze przez około 6-7 lat.

Nieruchomość L., stanowiąca własność spadkobierców W. W. (1) została przejęta na cele reformy rolnej na mocy dekretu PKWN z dnia 6.09.1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Komisarz Ziemiański, działający z polecenia Wojewódzkiego (...) Ziemiańskiego w B., opierając się na art. 2 pkt. i art. 3 dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej, protokołem sporządzonym dnia 31 maja 1949 r. przejął majątek L., będący własnością spadkobierców W. W. (2). W protokole podano, że nieruchomość liczyła 66,22 ha, w tym: 40 ha gruntów ornych, 7,67 ha łąk jednokośnych, 3,80 ha pastwisk, 10,81 ha lasów, 1 ha sadów, 1 ha ogrodów warzywnych, 1 ha pod podwórzami, zabudowaniami i drogami oraz 0,94 ha nieużytków. Na mocy części pierwszej art. 2 dekretu PKWN majątek objęty postępowaniem przeszedł na własność Skarbu Państwa na cele wskazane w art. 1 część druga. Od momentu powzięcia informacji, że gospodarstwo rolne położone we wsi L. ma być przejęte na Skarb Państwa na cele reformy rolnej, spadkobiercy W. W. (1) kwestionowali zasadność przejęcia, stwierdzając, że gospodarstwo rolne nie spełnia normy obszarowej wyszczególnionej w art. 2 ust. (1) pkt. e) dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej, ustalonej w wielkości 50 ha użytków rolnych. Na powyższą okoliczność były składane pisma do Starosty, Starostwa Powiatowego w W. M..

Orzeczeniem Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. z 31 lipca 1958 r. przejęto na własność Skarbu Państwa na cele reformy rolnej nieruchomość ziemską L., położoną w G. K. S., pow. W.. (...) o ogólnym obszarze 66,22 ha, w tym gruntów ornych 41 ha, łąk 7,67 ha, pastwisk 3,80 ha, pod zabudowaniami 1 ha, nieużytków 0,94 ha, lasów 10,81 ha, stanowiącą własność S-ców W. W. (2). Jako podstawę prawną wskazano § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu (...) z 6 września 1944 roku o przeprowadzeniu reformy rolnej /Dz.U.R.P. Nr 10 poz. 51/, ustawy z 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw związanych z reformą rolną i osadnictwa rolnego /Dz.Ust.Nr 17, poz. 71/ - jak też ustawy z 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych /Dz.Ust. Nr 5 poz. 16/ .

Orzeczeniem Ministra Rolnictwa z 22 listopada 1960 r., nr (...) w sprawie z odwołania J. W. (2) oraz innych spadkobierców W. W. (1) od orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. z 31 lipca 1960 r., na podstawie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej /Dz. U. Nr 3 z 1945 r., poz. 13/ oraz art. 93 i 94 rozporządzenia z 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym /Dz.U. Nr 36, poz. 341/, utrzymano w mocy orzeczenie Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. z 31 lipca 1958 r. w sprawie przejęcia na cele reformy rolnej nieruchomości ziemskiej L., o pow. 66,22 ha w tym ponad 50 ha użytków rolnych, położonej w G. K. S., pow. W., stanowiącej własność spadkobierców W. W. (1).

Docelowo dokumenty pomiarowe (plany i rejestry) stwierdzające dokładny obszar tej nieruchomości z wyszczególnieniem użytku każdego rodzaju przewidziane w powołanym rozporządzeniu zostały wykonane przez mierniczego Powiatowego Zarządu (...) na datę 18.01.1957 r. i na datę 8.V.1957 r. sprawdzone przez Komisję w terenie. Jak wynika z opinii biegłego z zakresu geodezji J. K. (4), według powyższych dokumentów (...), będący własnością spadkobierców W. W. (1) nie spełniał norm obszarowych, tj. wymogu do przejęcia jej na podstawie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6.09.1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

W orzeczeniu z 31 lipca 1958 r. Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej - Wojewódzkiego Zarządu (...) w B. postanawiającym o przejęciu na własność Skarbu Państwa na cele reformy rolnej nieruchomości ziemskiej L., utrzymanej w mocy orzeczeniem Ministra Rolnictwa z dnia 22 listopada 1960 r., znak: (...), brak odniesienia, ustosunkowania się do sporządzonych dokumentów, planów, rejestrów i protokołów. Wyszczególnione w orzeczeniach wielkości obszarowe zostały pozyskane z protokołu sporządzonego w dniu 31 maja 1949 r. przez Komisarza Ziemiańskiego w sprawie przejęcia na cele reformy rolnej na mocy dekretu (...) z dnia 6.9.1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Ministerstwo Rolnictwa pismem z 16.XI.56 r. znak: UR.U. (...), kierowanym do (...) (...) w B. wyjaśnił, że sprawa może być ostatecznie rozstrzygnięta po dokładnym ustaleniu powierzchni użytków rolnych wymienionej nieruchomości. Przy przejmowaniu majątku użytki rolne zostały określone w przybliżeniu, w tym stanie rzeczy należy postąpić zgodnie z § 6 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu (...) z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

W kontekście zgromadzonych dokumentów w aktach sprawy, w trybie spełniającym wymogi określone w § 6 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i reform Rolnych z 1.03.1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z 6.09.1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej zostały sporządzone dokumenty pomiarowe przedstawiające powierzchnię majątku ziemskiego, opracowane przez:

- mierniczego (...) z dnia 18.1.1957 r. W wyniku wykonanych prac pomiarowych gruntów sporządzono pierworys będący mapą (...), a obliczona powierzchnia użytków rolnych była mniejsza od 50 ha,

- mierniczego (...) z dnia 8.5.1957 r. po sprawdzeniu przez Komisję w terenie; powyższe wynika z pisma z 30 września 1957 r. Wojewódzkiego Zarządu (...) w B., a obliczona powierzchnia użytków rolnych była mniejsza od 50 ha.

Powyższe jednak pominięto w wydanych przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej i Ministra Rolnictwa wymienionych wyżej orzeczeniach, pomimo tych wszystkich wcześniejszych ustaleń prawnych, pomiarowych i technicznych.

Po przejęciu nieruchomości L. stanowiącej własność spadkobierców W. W. (1), na cele reformy rolnej na mocy dekretu PKWN z 6.09.1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej część majątku ziemskiego, oznaczonego jako działka nr (...) o powierzchni 1,5458 ha, w tym: 1, (...) gruntów ornych, 0,0266 ha dróg i rowów została nadana na rzecz S. M. i zhipotekowana na jego własność na podstawie wniosku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. M. z 28.VI.1958 r., Nr (...) przez Sąd Powiatowy Wydział Cywilny w Ł.. Wobec powyższego majątek objęty postępowaniem wyszczególniony w orzeczeniu (...) w B. z 31 lipca 1958 r., na datę wydania tego orzeczenia był własnością Skarbu Państwa, za wyjątkiem działki nr (...) o powierzchni 1,5458 ha, która była własnością osoby fizycznej.

Po 31 lipca 1958 r., Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. M. złożyło wniosek z 5.XII.1958r., nr. (...) do Sądu Powiatowego w W. M. o założenie księgi wieczystej. Występując w imieniu Skarbu Państwa, powołując się na art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 12.III.58 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowania niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. Nr 17 poz. 71 z 1958 r.), do wniosku załączono wyrys planu i rejestr pomiarowo-klasyfikacyjny gruntów majątku L.. Na podstawie złożonych dokumentów Sąd Powiatowy w W. M. założył księgę wieczystą nr (...). W dziale I oznaczenie nieruchomości: wpisał obszar całej nieruchomości - 64,1269 ha, w dziale II własność: właściciel Skarb Państwa. W ewidencji gruntów założonej dla wsi L. i K., obszar całej nieruchomości został zapisany na Państwowy Fundusz Ziemi. Następnie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej przystąpiło do rozdysponowania przejętego (...). W trybie ustawy z 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych i uporządkowaniu niektórych spraw związanych z reformą rolną i osadnictwa rolnego, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. M. przystąpiło do ustalania listy nabywców gruntów Państwowego Funduszu Ziemi obiektu L., gromada K.. Następnie (...) w B. prowadził sprzedaż działek dla tak ustalonych nabywców poprzez zawieranie aktów notarialnych w imieniu Skarbu Państwa.

Poza sprzedażą gruntów dla osób fizycznych prowadzących gospodarstwa rolne - ogólnej powierzchni równej 41,7996 ha, organ reprezentujący Skarb Państwa, część przejętych gruntów przekazał na rzecz:

- Gminy K. na własność nieruchomości oznaczone aktualnie w ewidencji gruntów numerami (...) o ogólnej powierzchni 1,98 ha,

- Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwo R. w zarząd nieruchomości oznaczone aktualnie w ewidencji gruntów numerami (...) o ogólnej powierzchni 19,47 ha,

- Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa nieruchomości oznaczone aktualnie w ewidencji gruntów numerami (...) o ogólnej powierzchni 1,684 ha (zestawienie nieruchomości stanowiące załącznik do opinii uzupełniającej biegłego z zakresu geodezji J. K. (4)).

Działkom opisanym w rejestrze pomiarowym z 1957 r. aktualnie odpowiadają:

- działce nr (...) o pow. 40,7655 ha, działki nr: (...) położone w obrębie L. oraz działki (...) położone w obrębie K.,
- działce nr (...) o pow. 1,9251 ha, działki nr: (...) położone w obrębie L.,
- działce nr (...) o pow. 0,4340 ha, działki nr: (...) położone w obrębie L.,
- działce nr (...) o pow. 0,2976 ha, działki nr: (...) położone w obrębie L.,
- działce nr (...) o pow. 0,1200 ha, działka nr (...) położona w obrębie L.,
- działce nr (...) o pow. 0,7642 ha, działki nr: (...) położone w obrębie L.,
- działce nr (...) o pow. 1,6470 ha, działki nr: (...) położone w obrębie L.,
- działce nr (...) o pow. 0,4686 ha, działki nr: (...) położone w obrębie L.,
- działka nr (...) o pow. 1,5458 ha została zbyta w roku 1939 na rzecz M. S. (grunty zahipotekowane) i dla niej nie była zakładana księga po przejęciu majątku,
- działce nr (...) o pow. 14,3565 ha, działka nr (...) położona w obrębie K.,
- działce nr (...) o pow. 0,0720 ha, działka (...) położone w obrębie L.,
- działce nr (...) o pow. 3,2764 ha (zmiana numeru na (...)), działkom nr (...) położonym w obrębie K..

Postanowieniem Sądu Grodzkiego w W. M. z 23 marca 1949 r. sygn. akt Sp 100/48 stwierdzono, że po zmarłym w dniu (...) W. W. (1) pozostali spadkobiercy: syn J., syn J. K. (3) (dwojga imion), córka A., syn K., córka J. – każde z udziałem po 1/5 części spadku oraz wdowa spadkodawcy H. W. z prawem dożywotniego użytkowania 1/6 części całości spadku. Sąd Rejonowy w W. M. prawomocnym postanowieniem z 28 maja 2015 r. sygn. I Ns 338/15 uzupełnił wymienione wyżej postanowienie Sądu Grodzkiego w W. M. z 23 marca 1949 r. sygn. akt Sp 100/48 w ten sposób, że treść sentencji postanowienia oznaczył jako punkt I oraz dodał punkt II o następującej treści: stwierdzić, że według stanu prawnego na dzień 5 lipca 1963 r. prawo do spadkowego gospodarstwa rolnego położonego w L. i K. P. zachowała córka J. K. (1) - w całości.

Sąd Rejonowy w Białymstoku II Wydział Cywilny postanowieniem z 9 września 1999 r. sygn. akt II Ns 1911/99 stwierdził, że spadek po J. K. (1) zmarłej dnia (...) w B. ostatnio stale zamieszkałej w B. - na podstawie ustawy nabyli: syn K. K. (1) i syn R. K. - po 1/2 części. Sąd Rejonowy w Białymstoku II Wydział Cywilny postanowieniem z 20 maja 2005 r. sygn. akt II Ns 704/05 uzupełnił postanowienie Sądu Rejonowego w Białymstoku z 9.09.1999 r. sygn. akt II Ns 1911/99 i stwierdził, że wchodzące w skład spadku po J. K. (1) zmarłej (...) w B. ostatnio stale zamieszkałej w B. gospodarstwo rolne dziedziczą: syn K. K. (2) i syn R. K. po 1/2 części.

Na podstawie notarialnej umowy darowizny zawartej przez powoda z bratem K. K. (1) dnia 17.03.2015 r. za rep. (...), K. K. (1) darował powodowi „do jego majątku osobistego” cały przysługujący mu udział w 1/2 części w spadku po J. K. (1), zaś powód oświadczył, że darowiznę tę przyjmuje do swojego majątku osobistego. W tym stanie rzeczy tylko powód jest legitymowany do dochodzenia w całości roszczenia o zapłatę odszkodowania zgłoszonego w pozwie.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Łomży z 14 kwietnia 2005 r., sygn. akt I Ns 210/05 stwierdzono, że spadek po J. W. (1) synu W. i H., zmarłym (...) w Ł., ostatnio stale zamieszkałym w Ł., na podstawie ustawy nabyli: żona H. W. - w

1/2 części, brat J. W. (2) - w 1/6 części, siostra A. W. - w 1/6 części, siostra J. K. (1) - w 1/6 części. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Wyszkowie z 30 maja 2005 r., sygn. akt I Ns 174/05 stwierdzono, że spadek po J. W. (2) zmarłym dnia (...) w B., ostatnio zamieszkałym w B. na mocy ustawy wraz z wchodzącym w skład spadku gospodarstwem rolnym nabyły: siostra A. W. i siostra J. K. (1) w 1/2 (jednej drugiej) części każda z nich. Postanowieniem Sądu Rejonowego w W. M. z 31 maja 2005 r. sygn. akt I Ns 134/05 stwierdzono, że spadek po K. W. zmarłym dnia (...), w obozie U. (Rosja) ostatnio stale zamieszkałym w L. na podstawie ustawy nabyli: matka H. W. w 4/16 częściach, brat J. W. (2) w 3/16 częściach, brat J. W. (1) w 3/16 częściach, siostra A. W. w 3/16 częściach, siostra J. K. (1) w 3/16 częściach, przy czym wszyscy spadkobiercy zachowali prawo dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego położonego w L. i K. P.; stwierdzono również, że spadek po H. W. zmarłej dnia (...) w L., gdzie ostatnio stale zamieszkiwała, na podstawie ustawy nabyli: syn J. W. (2) w 1/4 części, córka A. W. w 1/4 części, syn J. W. (1) w 1/4 części, córka J. K. (1) w 1/4 części, przy czym wszyscy spadkobiercy zachowali prawo dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego położonego w L. i K. P.; stwierdzono nadto, że spadek po A. W., zmarłej dnia (...), w L., gdzie ostatnio stale zamieszkiwała na podstawie ustawy w całości nabyła siostra J. K. (1) w tym także wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne położone w L. i K. P..

H. W., córka J. i I. była żoną J. W. (1), syna W. W. (1) i H. W.. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Łomży z 17 marca 2011 r. sygn. akt I Ns 481/10 stwierdzono, że spadek po H. W. córce J. i I., zmarłej (...) w Ł., ostatnio stale zamieszkałej w Ł., na podstawie ustawy nabył Skarb Państwa w całości, z dobrodziejstwem inwentarza. W piśmie z 10 kwietnia 2008 r. powód R. K. wraz z bratem K. K. (2) wystąpili do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o stwierdzenie nieważności orzeczenia Ministra Rolnictwa z 22 listopada 1960 r. (nr (...)) oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. z 31 lipca 1958 r.

Decyzją z 30 listopada 2012 r. sygn. (...) Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził, zgodnie z żądaniem powoda i jego brata, nieważność wymienionych wyżej orzeczeń w związku z tym, że zostały one wydane z rażącym naruszeniem prawa. W uzasadnieniu stwierdzono między innymi, że w kwestionowanym orzeczeniu Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. jako podstawę rozstrzygnięcia o przejęciu nieruchomości L. powołano § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. Nr 10, poz. 51), przewidujący orzekanie o tym, czy dana nieruchomość podpada pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. z 1945 r. Nr 3, poz. 13), a także ustawę z dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw, związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz.U. Nr 17, poz. 71), której art. 9 ust. 1 pozwalał na przejęcie nieruchomości rolnych i leśnych, objętych we władanie Państwa do dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli znajdowały się one nadal we władaniu Państwa lub zostały przekazane przez Państwo w użytkowanie innym osobom fizycznym lub prawnym. Powołanie dwóch aktów prawnych, z których każdy może stanowić samodzielną podstawę nacjonalizacji nieruchomości rolnych, rodziło wątpliwości co do rzeczywistej podstawy prawnej tego orzeczenia. Stwierdzono, że uzasadnienie orzeczenia z 31 lipca 1958 r. zawiera odesłanie do norm obszarowych zawartych w art. 2 ust. 1 lit. e dekretu oraz do treści § 4 rozporządzenia, a nadto odwołuje się do kwestii prawnego i fizycznego podziału nieruchomości przed 1 września 1939 r., czyli do okoliczności wskazanej przez art. 2 ust. 2 dekretu. Brak jest w nim jakichkolwiek elementów oceny nieruchomości pod kątem spełniania przesłanek określonych w przepisach ustawy z 12 marca 1958 r. Ostatecznie stwierdzono, że oceniane orzeczenie rażąco narusza art. 2 ust. 1 lit. e dekretu poprzez uznanie nieruchomości niespełniającej przesłanek określonych w tym przepisie za podlegającą przejęciu na cele reformy rolnej, a także § 6 rozporządzenia poprzez pominięcie dowodów przeprowadzonych w trybie tego przepisu. Orzeczenie Ministra Rolnictwa z dnia 22 listopada 1960 r. (znak (...)), jako utrzymujące w mocy wadliwe rozstrzygnięcie organu pierwszej instancji, również naruszyło prawo w sposób rażący.

Po rozpatrzeniu wniosku Skarbu Państwa – Lasów Państwowych Nadleśnictwa R. o ponowne rozpatrzenie sprawy zakończonej decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 30 listopada 2012 r., znak (...), Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi utrzymał w mocy swoją ww. decyzję – decyzją z 30 kwietnia 2013 r. nr (...).

Wojewódzki Sąd Administracyjny w W. wyrokiem z dnia 26 lutego 2014 r. sygn. akt (...), oddalił skargę Skarbu Państwa – Lasów Państwowych Nadleśnictwa R. na decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 listopada 2013 r., nr (...) w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji.

Sąd Okręgowy wskazał, że powód i jego brat K. K. (1) są aktualnie współwłaścicielami działki nr (...) położonej w L., a wartość tej działki wynosi 10.510 zł. Dla działek nr (...) położonych w L., które wcześniej wchodziły w skład majątku L., prowadzona jest księga wieczysta nr (...), w której w dziale II wpisany jest jako właściciel Skarb Państwa - Agencja Nieruchomości Rolnych ul. (...), (...)-(...) S.. Aktualnie wartość działki nr (...) wynosi 67.443 zł, a wartość działki nr (...) wynosi 4.101 zł, czyli łącznie wartość tych działek wynosi 71.544 zł. Dla działek nr (...) położonych w K., które wcześniej wchodziły w skład majątku L., obecnie prowadzona jest księga wieczysta nr (...), w której w dziale II wpisany jest jako właściciel Skarb Państwa - Państwowe Gospodarstwo Leśne - Nadleśnictwo R.. Aktualnie wartość działki nr (...) wynosi 29.037 zł, a wartość działki nr (...) wynosi 80.526 zł, czyli łącznie wartość tych działek wynosi 109.563 zł. Dla działki nr (...) położonej w K. P., która wcześniej wchodziła w skład majątku L., obecnie prowadzona jest księga wieczysta nr (...), w której w dziale II wpisany jest jako właściciel Skarb Państwa - Państwowe Gospodarstwo Leśne - Nadleśnictwo R., a wartość tej działki wynosi 31.441 zł. Wartość rynkowa nieruchomości wchodzących uprzednio w skład (...), gm. K., według stanu z dnia 29 lipca 1958 r. i według cen z dnia 29 grudnia 2016 r. (aktualnych również w dacie wyrokowania) jako użytków rolnych, pod wodami i drogami wynosi 2.947.592 zł, zabudowanego siedliska rolnego wynosi 86.362 zł i gruntów użytku leśnego wynosi 60.831 zł, czyli łącznie wynosi 3.094.785 zł. Zauważył, że w 2014 r. i w 2015 r. powód R. K. i K. K. (2) występowali przed Sądem Rejonowym w Bielsku Podlaskim, Sądem Rejonowym w W. M. oraz Sądem Rejonowym w Suwałkach I Wydział Cywilny z wnioskami o zawezwanie do prób ugodowych z udziałem Skarbu Państwa – (...) Lasy Państwowe Nadleśnictwo R., Gminy K. oraz Agencji Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w O. Filia S. ale do zawarcia ugód sądowych nie doszło.

W piśmie oznaczonym jako wezwanie do zapłaty z dnia 20 maja 2015 r. powód wezwał Skarb Państwa - Wojewodę (...) do zapłaty kwoty 3.000.000 zł tytułem odszkodowania za szkodę wyrządzoną poprzez wydanie przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. z 31 lipca 1958 r. decyzji przejmującej na własność Skarbu Państwa nieruchomość ziemską L., której to decyzji nieważność stwierdzono ostateczną decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 30.11.2012 roku nr (...). W odpowiedzi Wojewoda (...) w piśmie z 26 maja 2015 r. nr (...) odmówił wypłaty odszkodowania.

Przechodząc do rozważań prawnych Sąd I instancji wskazał, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. Jeżeli ostateczna wadliwa decyzja administracyjna została wydana przed dniem wejścia w życie Konstytucji, odszkodowanie przysługujące na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. nie obejmuje korzyści utraconych wskutek jej wydania, choćby ich utrata nastąpiła po wejściu w życie Konstytucji.

Sąd I instancji stwierdził, że majątek objęty postępowaniem wyszczególniony w orzeczeniu (...) w B. z 31 lipca 1958 r., na datę wydania tego orzeczenia był własnością Skarbu Państwa, za wyjątkiem działki nr (...) o powierzchni 1,5458 ha, która była własnością osoby fizycznej. Zauważył, że brak jest dowodu tytułu własności W. W. (1) do (...). Na podstawie zgromadzonych w aktach sprawy dokumentów wraz z załącznikami oraz całokształtu okoliczności sprawy Sąd ustalił, że (...) przed przejściem na cele reformy rolnej był własnością W. W. (1). (...) nie spełniał warunków koniecznych do jego przejścia na własność Skarbu Państwa na cele reformy rolnej na podstawie (...) z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej według rejestru pomiarowego wykonanego przez mierniczego Powiatowego Zarządu (...) z dnia 18.1.1957 r. oraz wykonanego przez mierniczego Powiatowego Zarządu (...) z dnia 18.1.1957 r. Natomiast (...) spełniał warunki konieczne do jego przejścia na własność Skarbu Państwa na cele reformy rolnej na podstawie (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej według zestawienia rodzajów i wielkości poszczególnych użytków sporządzonego w protokole przejścia na cele reformy rolnej z dnia 31.V.1949 r., według zestawienia rodzajów i wielkości poszczególnych użytków z wykonanego rejestru pomiarowo - klasyfikacyjnego wykonanej klasyfikacji (...) zatwierdzonego orzeczeniem z dnia 29.VII.1958r. (...) w W. M. powierzchnia użytków rolnych była większa od 50 ha.

Zauważył, że aktualny stan prawny gruntów oznaczonych jako konkretne działki, jakimi numerami są one oznaczone w ewidencji gruntów i w jakim obrębie są położone został przedstawiony przez biegłego z zakresu geodezji J. K. (4) w sporządzonym zestawieniu jako załączniku nr 3 do opinii, zatytułowanym: zestawienie działek według aktualnego stanu prawnego i oznaczeń działek w prowadzonej ewidencji gruntów byłego majątku L., gmina K.. Zestawienie nieruchomości objętych postępowaniem, które są obecnie we władaniu Skarbu Państwa i Gminy K. zostało zawarte w załączniku nr(...)do opinii uzupełniającej biegłego sądowego z zakresu geodezji J. K. (4).

Sąd wskazał, że za użytek rolny, zgodnie z rozporządzeniem z dnia 1 marca 1945 r., Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie wykonania dekretu PKWN z dnia 6 września 1949 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, uważa się grunty orne, łąki, pastwiska, ogrody warzywne i owocowe. Od momentu powzięcia informacji, że gospodarstwo rolne położone we wsi L. ma być przejęte na Skarb Państwa na cele reformy rolnej, spadkobiercy W. W. (1) kwestionowali zasadność przejęcia, stwierdzając, że gospodarstwo rolne nie spełnia normy obszarowej wyszczególnionej w art. 2 ust. (1) pkt. e) dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej, ustalonej w wielkości 50 ha użytków rolnych. Na powyższą okoliczność były składane pisma do Starosty i Starostwa Powiatowego w W. M.. Z dokumentów wynikało również, że następcy prawni W. W. (1) zobowiązali się do poniesienia kosztów sporządzenia dokumentów pomiarowych (plany i rejestry) stwierdzających dokładny obszar tej nieruchomości z wyszczególnieniem użytku każdego rodzaju. Treść składanych pism była adekwatna do obowiązujących wymogów prawnych określonych w § 6 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1.03.1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z dnia 6.09.1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Strona ubiegająca się o uznanie, że dana nieruchomość jest wyłączona spod działania postanowień zawartych w art. 2 ust. (1) pkt e) wymienionego wyżej dekretu, winna była przedłożyć wojewódzkiemu urzędowi ziemskiemu dowody stwierdzające dokładny obszar tej nieruchomości z wyszczególnieniem użytków każdego rodzaju, a w braku takich dowodów zwrócić się do wojewódzkiego urzędu ziemskiego o sporządzenie dowodów pomiarowych na swój koszt. Docelowo dokumenty pomiarowe (plany i rejestry) stwierdzające dokładny obszar tej nieruchomości z wyszczególnieniem użytku każdego rodzaju przewidziane w cytowanym rozporządzeniu zostały wykonane przez mierniczego Powiatowego Zarządu (...) na datę 18.01.1957 r. i następnie na datę 8.V.1957 r. sprawdzone przez Komisję w terenie. Według powyższych dokumentów (...), będący własnością spadkobierców W. W. (1) nie spełniał norm obszarowych, tj. wymogu do przejęcia jego na podstawie art. 2 ust. 1 lit. e) dekretu PKWN z dnia 6.09.1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Przy czym w orzeczeniu Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej - Wojewódzkiego Zarządu (...) w B. z dnia 31 lipca 1958 r. o przejęciu na własność Skarbu Państwa na cele reformy rolnej nieruchomości ziemskiej L., utrzymanej w mocy orzeczeniem Ministra Rolnictwa z dnia 22 listopada 1960 r. znak: (...), brak jest odniesienia i ustosunkowania się do sporządzonych dokumentów, planów, rejestrów i protokołów. Wyszczególnione w tych orzeczeniach wielkości obszarowe zostały pozyskane z protokołu sporządzonego w dniu 31 maja 1949 r. przez Komisarza Ziemskiego w sprawie przejęcia na cele reformy rolnej na mocy(...) z dnia 6.09.1944 r. o przeprowadzeniu R. Rolnej.

Sąd przyjął, że (...) nie spełniał warunków koniecznych do jego przejęcia na własność Skarbu Państwa na cele reformy rolnej na podstawie (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Za powyższą oceną przemawiał przede wszystkim fakt, że pracami pomiarowymi objęto stan posiadania spadkobierców (...) oraz stan użytków na dzień 18.01.1957 r., zbadany 8 maja 1957 r. na miejscu przez delegowaną komisję ze szczebla wojewódzkiego i powiatowego. Z wykonanych prac pomiarowych na gruncie mierniczy sporządził pierworys będący mapą (...) oraz rejestr pomiarowy. Takich czynności nie przeprowadzono natomiast przed sporządzeniem przez Komisarza Ziemskiego zestawienia rodzajów i wielkości poszczególnych użytków w protokole przejęcia na cele reformy rolnej z dnia 31.V.1949 r., zgodnie z którym powierzchnia użytków rolnych (...) była większa od 50 ha. W sporządzonym protokole brak informacji na podstawie jakich źródeł określono wielkości powierzchni użytków rolnych. Zdaniem Sądu, należało domniemywać, że w tym zestawieniu powierzchnie użytków rolnych (...) zostały ustalone w sposób przybliżony przez Komisarza Ziemskiego sporządzającego protokół przejęcia majątku ziemskiego.

Odnosząc się do zarzutów strony pozwanej zgłoszonych w piśmie procesowym z 31 maja 2017 r. Sąd wskazał, że biegły z zakresu geodezji J. K. (4) wyjaśnił, że w opinii uzupełniającej utrzymał wielkości powierzchni użytków rolnych ustalonych przez mierniczego Powiatowego Zarządu (...) z 18.I.1957 r. oraz sprawdzonych następnie 8

maja 1957 r. przez delegowaną komisję fachową ze szczebla wojewódzkiego przy udziale innych przedstawicieli natomiast określonych szczegółowo w sporządzonym rejestrze pomiarowym i obliczeniach powierzchni. Tak ustalone powierzchnię użytków są zgodne z wielkościami powierzchni użytków wyszczególnionych w dokumencie oznaczonym jako „Zestawienie powierzchni użytków (...), będącego własnością S-ców W. W. (2) przejętego na cele reformy rolnej na datę 18.01.1957 r., klas bonitacyjnych na datę 29.VII.1958 r., zatwierdzonych orzeczeniem Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. M.”, będącym treścią sporządzonej opinii uzupełniającej z dnia 5 maja 2017 r. W kolumnach zatytułowanych „razem” pod nagłówkiem „Użytki rolne według §4 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych” wyszczególnione powierzchnie użytków są zgodne z wcześniej cytowanym rejestrem i ustaleniami delegowanej komisji fachowej. Na końcu ostatniego wiersza sporządzonego zestawienia jest wyszczególniona suma użytków rolnych, wynosząca 45,4871 ha, a więc sumaryczna powierzchnia użytków rolnych jest mniejsza od 50 ha. Na podstawie orzeczenia Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. z 29 lipca 1958 r., zatwierdzającego gleboznawczą klasyfikację gruntów, biegły wyjaśnił, że przyjął jedynie klasy glebowe użytków w nim określone. Potrzebę przyjęcia tak określonych klas bonitacyjnych gruntów biegły uzasadnił w sporządzonej opinii uzupełniającej z 5 maja 2017 r. W opinii uzupełniającej zostały przyjęte powierzchnie użytków rolnych, które Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w swojej decyzji uznał jako wiarygodne i miarodajne dokumenty pozwalające ocenić powierzchnię użytków rolnych wchodzących w skład majątku L., określonych w rejestrze pomiarowym sporządzonym w dniu 22 stycznia 1957 r. i sprawdzonych w terenie przez komisję w dniu 8 maja 1957 r.

W ocenie Sądu I instancji, zarzuty strony pozwanej do opinii biegłego z zakresu geodezji J. K. (4) nie znalazły potwierdzenia w dowodach zgromadzonych w sprawie. Nie było więc podstaw do kwestionowania faktu, że w trybie spełniającym wymogi określone w § 6 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z 1.03.1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z 6.09.1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej zostały sporządzone dokumenty pomiarowe przedstawiające powierzchnię majątku ziemskiego, opracowane przez mierniczego (...) z 18.1.1957 r., z których wynika, że powierzchnia użytków rolnych była mniejsza od 50 ha oraz przez mierniczego (...) z 18.01.1957 r. po sprawdzeniu przez Komisję w terenie i pisma z 30 września 1957 r. (...) w B., z których wynika, że powierzchnia użytków rolnych była mniejsza od 50 ha.

Odwołując się do art. 417 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym po wejściu w życie kodeksu cywilnego Sąd wskazał, że przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej są wystąpienie łącznie: bezprawności rozumianej jako niezgodne z prawem działanie funkcjonariusza państwowego, zaistnienie szkody wyrządzonej przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności i normalny związek przyczynowy istniejący pomiędzy szkodą a zachowaniem funkcjonariusza. Do zaistnienia odpowiedzialności odszkodowawczej konieczne jest zaistnienie związku przyczynowego pomiędzy wydaniem przez organ administracji wadliwej decyzji, a powstaniem szkody. Zaznaczył, że ciężar dowodu co do zaistnienia przesłanek odpowiedzialności wynikających art. 417 §1 k.c. spoczywa zgodnie z art. 6 k.c. na stronie powodowej. Podał, że zdarzeniem powodującym szkodę było wydanie przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. dnia 31.07.1958 r. decyzji administracyjnej z rażącym naruszeniem prawa, gdyż na skutek wydania tej decyzji poprzednicy prawni powoda zostali pozbawieni prawa własności nieruchomości o łącznej powierzchni 66,22 ha. Tym samym w wyniku bezprawności rozumianej jako niezgodne z prawem działanie funkcjonariusza państwowego zaistniała szkoda wyrządzona poprzednikom prawnym powoda przez funkcjonariuszy państwowych przy wykonywaniu powierzonej im czynności. Sąd I instancji przyjął, że istnieje normalny związek przyczynowy pomiędzy tą szkodą a zachowaniem funkcjonariuszy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B., o którym mowa wyżej. Gdyby organ ten nie wydał dnia 31.07.1958 r. wymienionej wyżej decyzji administracyjnej z rażącym naruszeniem prawa, powód po śmierci matki dziedziczyłby majątek, w skład którego wchodziły grunty o powierzchni 66,22 ha. Argumentował, że według stanu prawnego na dzień 5 lipca 1963 r. prawo do spadkowego gospodarstwa rolnego po W. W. (1), położonego w L. i K. P. zachowała córka J. K. (1) - w całości i tylko powód jest legitymowany do dochodzenia w całości roszczenia o zapłatę odszkodowania zgłoszonego w pozwie.

Zaznaczył, że zasady określania wartości nieruchomości dla celów odszkodowawczych reguluje ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, przy czym w art. 4 pkt. 17 tej ustawy jest zdefiniowane pojęcie stanu nieruchomości, przez który należy rozumieć stan zagospodarowania, stan prawny, stan techniczno-użytkowy,

stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej, a także stan otoczenia nieruchomości, w tym wielkość, charakter i stopień zurbanizowania miejscowości, w której nieruchomość jest położona. Dla potrzeb obliczenia wielkości odszkodowania, zgodnie z art. 154 ust. 1, wyboru właściwego podejścia oraz metody i techniki szacowania nieruchomości dokonuje rzeczoznawca majątkowy, uwzględniając w szczególności cel wyceny, rodzaj i położenie nieruchomości, przeznaczenie w planie miejscowym, stan nieruchomości oraz dostępne dane o cenach, dochodach i cechach nieruchomości podobnych.

Wykonane przez mierniczego Powiatowego Zarządu (...) z 18.1.1957 r. dla potrzeb przeprowadzanej reformy rolnej czynności nie obejmowały określania klas bonitacyjnych poszczególnych użytków rolnych istniejących na gruncie. Czynności delegowanej Komisji również nie obejmowały ustalania klas bonitacyjnych. Stwierdzenie powierzchni 45,4871 ha użytków rolnych wyszczególnionych w załączniku nr 2 opinii biegłego geodety, wynika z czynności wykonanych przez mierniczego i delegowaną komisję w 1957 r. opisanych wyżej wykonanych dla potrzeb przeprowadzanej reformy rolnej. Brak jest dokumentów archiwalnych umożliwiających określenie klas bonitacyjnych użytków rolnych nieruchomości ziemskiej L. na dzień 18.1.1957 r. Pierwszy dokument określający klasy bonitacyjne nieruchomości ziemskiej L. powstał z wykonanych w 1958 r. prac pomiarowo - klasyfikacyjnych. Została wówczas wykonana mapa klasyfikacyjna gruntów (...) oraz rejestr pomiarowo - klasyfikacyjny. Całość wykonanego opracowania została zatwierdzona orzeczeniem z dnia 29.VII.1958 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. M.. Tak wykonane prace pomiarowo-klasyfikacyjne zatwierdzone orzeczeniem administracyjnym zostały wykonane na bazie opracowania geodezyjnego wykonanego w 1957 r. przez mierniczego Powiatowego Zarządu (...). W celu oszacowania wartości gruntów rolnych przy uwzględnieniu rodzaju użytków ustalonych w wyniku pomiaru wykonanego przez mierniczego Powiatowego Zarządu (...) z 18 stycznia 1957 r. określonego w załączniku nr 2 do opinii biegłego z zakresu geodezji, możliwe jest wykorzystanie opracowań powstałych w 1957 i 1958 r. Uwzględniając priorytet ustalonym użytkom rolnym w 1957 r. z opracowania powstałego w 1957 r. można wykorzystać określony rodzaj użytków rolnych według stanu na dzień 1 stycznia 1957 r., a z opracowania powstałego w 1958 r. można wykorzystać ustalone klasy bonitacyjne użytków rolnych zatwierdzonych orzeczeniem z dnia 29.VII.1958 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. M.. Z tak powstałego połączenia został przez biegłego J. K. (4) sporządzony rejestr pomiarowo-klasyfikacyjny nieruchomości majątku L., umożliwiający określenie wartości przedmiotowych gruntów rolnych według stanu użytków określonych na datę 18 stycznia 1957 r.

Zgodnie z orzeczeniem Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. z 31 lipca 1958 r., na rzecz reformy rolnej, Skarb Państwa przejął grunty orne 41 ha, łąki 7,67 ha, pastwiska 3,83 ha, grunty zabudowane 1 ha, nieużytki 0,94 ha i użytki leśne 10,81 ha, czyli razem 65,22 ha. Na podstawie danych z rejestru pomiarowo-klasyfikacyjnego dokonanego w 1958 r., na rzecz reformy rolnej, Skarb Państwa przejął grunty o powierzchni 65,6727 ha. Różnica pomiędzy powierzchniami przejętego (...), wykazanych w powyższych zestawieniach, wynosi 0,4527 ha. Różnice dotyczą poszczególnych rodzajów użytków i ich powierzchni. Z uzgodnień dokonanych w Nadleśnictwie R. oraz w Starostwie Powiatowym w W., użytki wykazane w rejestrze pomiarowo-klasyfikacyjnym jako nieużytki oraz rola do zalesienia, odnoszą się do użytków leśnych określonych w orzeczeniu Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. z dnia 31 lipca 1958 r. Wynika to ze stanu użytków leśnych przejętego majątku (opinia biegłego sądowego rzeczoznawcy majątkowego J. T. (1), który wartość rynkową szacowanych nieruchomości określił w podejściu porównawczym, metodą korygowania ceny średniej). Podstawowym wymogiem przy szacowaniu wartości użytków rolnych, poza ich lokalizacją, jest ich wartość użytkowa, wyrażana klasą bonitacyjną. Wszystkie trzy podejścia szacowania wartości niezabudowanych nieruchomości rolnych (porównawcza, dochodowa i mieszana) wymagają znajomości podstawowej cechy użytku rolnego jakim jest jego klasa bonitacyjna. Dlatego brak informacji o jakości użytku rolnego (klasa bonitacyjna) uniemożliwia wykonanie oszacowania wartości tego użytku rolnego. Po sporządzeniu przez biegłego z zakresu geodezji J. K. (4) opinii uzupełniającej dotyczącej gruntów szacowanej nieruchomości, w której oznaczono jakość przedmiotowych użytków rolnych wyrażoną klasą bonitacyjną i przy uwzględnieniu treści tej opinii, na podstawie opinii uzupełniającej biegłego J. T. (1) Sąd ustalił, że wartość rynkowa prawa własności gruntów wchodzących w skład (...), w tym również działki nr (...), według stanu z 31 lipca 1958 r. i według cen z 29 grudnia 2016 r. (aktualnych również w dacie wyrokowania wynosi 3.094.785 zł. Po odjęciu wartości rynkowej prawa własności nieruchomości nr (...) od wartości rynkowej prawa własności gruntów rolnych (...) według stanu z 31 lipca 1958 r.

i według cen z 29 grudnia 2016 r. (aktualnych również w dacie wyrokowania) wartość pozostałych nieruchomości wynosi 2.871.727 zł. Sąd Okręgowy podzielił w całej rozciągłości opinię biegłego J. T. (1), uznając, że brak jest podstaw do kwestionowania tej opinii pod względem jej rzetelności i fachowości. Strona pozwana polemizując z wnioskami opinii tego biegłego nie wykazała istnienia sprzeczności w treści tej opinii i po uzupełnieniu opinii przez biegłego, nie zgłaszała nowych argumentów wskazujących na zastosowanie przez biegłego błędnych zasad szacowania przedmiotowych nieruchomości sprzecznych z obowiązującym prawem i pragmatyką obowiązującego takiego biegłego.

Sąd Okręgowy przyjął, że powodowi przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie w kwocie 2.871.727 zł, odpowiadające wartości rynkowej prawa własności gruntów wchodzących w skład (...) - po odjęciu wartości stanowiącej własność powoda i jego brata działki nr (...) położonej w L. (10.510 zł) oraz wartości działki nr (...) położonej w L. (67.443 zł), wartości działki nr (...) położonej w L. (4.101 zł), wartości działki nr (...) położonej w K. (29.037 zł), wartości działki nr (...) położonej w K. (80.526 zł) oraz wartości działki nr (...) położonej w K. (31.441 zł), które aktualnie pozostają we władaniu Skarbu Państwa i co do których powodowi przysługuje w pierwszej kolejności roszczenie o uzgodnienie stanu prawnego tych nieruchomości z rzeczywistym stanem prawnym.

W tym stanie rzeczy na podstawie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. i przy zastosowaniu art. 417 k.c. - w brzmieniu obowiązującym w dacie wejścia w życie kodeksu cywilnego – Sąd Okręgowy orzekł jak w pkt I i II sentencji wyroku. O odsetkach ustawowych orzeczono na podstawie art. 481 k.c., zasądzając je zgodnie z żądaniem powoda od zasądzonego odszkodowania od dnia 27 maja 2015 r., czyli następnego po dniu w którym Wojewoda (...) w odpowiedzi na wezwanie powoda odmówił zapłaty tego odszkodowania. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu zapadło zaś na podstawie art. 100 zdanie drugie k.p.c. Roszczenie powoda zostało uwzględnione w przeważającym zakresie natomiast określenie należnej mu sumy zależało od oceny sądu. Dlatego też na rzecz powoda, stosownie do wyniku sprawy, Sąd zasądził zwrot kwoty 20.000 zł odpowiadającej części opłaty sądowej od pozwu, zwrot wszystkich wydatków poniesionych na koszt opinii biegłych w kwocie 15.895,59 zł oraz zwrot kosztów zastępstwa prawnego w kwocie 7200 zł wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych, czyli łącznie w kwocie 43.112,59 zł, jako kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia prawa.

Apelacje od powyższego wyroku wywiodły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok w części, tj. w pkt II w zakresie oddalającym roszczenie odszkodowawcze co do kwoty 109.563,00 zł odpowiadającej wartości nieruchomości leśnych oznaczonym numerami ewidencyjnymi (...), których jako właściciel w księgach wieczystych widnieje Skarb Państwa - Państwowe Gospodarstwo Leśne - Nadleśnictwo R., zarzucając naruszenie art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 06.07.2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznego zasobów naturalnych kraju (Dz. U. Nr 97, poz. 1051 ze zm.) w zw. z a art. 417 § 1 k.c. ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93) poprzez niezastosowanie wskazanego przepisu w zakresie roszczenia odszkodowawczego co do wartości nieruchomości oznaczonych numerami ewidencyjnymi: (...)położonej w K. (29.037,00 zł) oraz (...) położonej w K. (80.526,00 zł), które pozostają we władaniu Skarbu Państwa, co skutkowało nie zasądzeniem na rzecz powoda odszkodowania w wysokości 109.563,00 zł, przy braku możliwości uzyskania prawa własności powoda do tych nieruchomości w innym trybie z uwagi na treść wskazanych przepisów.

W oparciu o powyższy zarzut wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez: w miejsce orzeczonej w pkt I kwoty 2.871.727,00 zł zasądzenie od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz Powoda R. K. kwotę 2.981.290,00 zł. Ewentualnie z ostrożności procesowej wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda R. K. kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych i zwolnienie powoda z ponoszenia kosztów postępowania sądowego w części, tj. opłaty od apelacji w całości z

uwagi na trudną sytuację materialną powoda oraz wysokość dotychczas poniesionych kosztów postępowania w I Instancji, tj. 36.000,00 zł.

Pozwany zaskarżył wyrok w całości, zarzucając naruszenie:

- art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 363 § 1 k.c. poprzez zasądzenie odszkodowania o wartości przekraczającej wartość szkody na skutek przyjęcia za podstawę odszkodowania cen nieruchomości, które znacznie przekraczają średnie ceny dla nieruchomości z szacowanego obszaru, co doprowadziło do nadmiernego wzbogacenia powoda kosztem pozwanego,

- art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 476 k.c. w zw. z art. 359 § 1 k.c. oraz art. 363 § 2 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że odsetki ustawowe należne od pieniężnego świadczenia odszkodowawczego należą się od daty wcześniejszej niż data ustalenia odszkodowania, to jest data wyrokowania,

- art. 442 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym w chwili wyrządzenia szkody (art. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny, Dz.U. Nr 80, poz. 538) poprzez nieuwzględnienie przedawnienia wobec roszczenia powoda.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę skarżonego rozstrzygnięcia i oddalenie powództwa w całości a w przypadku, gdyby Sąd nie uwzględnił wniosku o zmianę wniósł o uchylenie wskazanego rozstrzygnięcia w całości i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi I instancji. W każdym wypadku pozwany wniósł o zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej na podstawie art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego oraz zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) pozostałych kosztów postępowania.

W zakresie wniosków ewentualnych pozwany domagał się dopuszczenia dowodu z opinii biegłego do spraw szacowania wartości nieruchomości na okoliczność ustalenia wartości nieruchomości - (...), Gmina K., wg jej stanu z dnia 31 lipca 1958 r. a według cen aktualnych, na podstawie danych według rejestru pomiarowego wykonanego przez mierniczego (...)z dnia 18 stycznia 1957 r.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji strony powodowej i zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej na podstawie art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego oraz zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) pozostałych kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

obie apelacje okazały się niezasadne.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne Sądu I instancji, jako że znajdują one oparcie w zebranych w sprawie materiale dowodowym – wszechstronnie rozważonym i ocenionym w zgodzie ze wskazaniami art. 233 § 1 k.p.c. Na podzielenie zasługują również rozważania prawne przedstawione w uzasadnieniu skarżonego orzeczenia.

W ramach podniesionego w apelacji zarzutu powód twierdzi, iż należne mu jest odszkodowanie za utratę własności działek oznaczonych nr ewidencyjnym (...)oraz nr ewidencyjnym (...) położonych w K. pozostających we władaniu

Skarbu Państwa wobec tego, że ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznego zasobów naturalnych kraju wyklucza powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Ustosunkowując się do tak sformułowanego zarzutu uznać go należy za całkowicie chybiony. Wstępnie wskazać należy, iż w orzecznictwie przyjmuje się, że stwierdzenie nieważności decyzji wywołuje skutki *ex tunc*, co oznacza eliminację skutków prawnych decyzji wydanej z naruszeniem prawa, tak jakby nie została ona w ogóle podjęta. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 września 2004 r., IV CK 21/04 wyjaśnił, że wsteczne działanie stwierdzenia nieważności dotyczy wszelkich skutków prawnych wadliwej decyzji, a więc oznacza powrót do takiego stanu prawnego, jaki istniał przed jej wydaniem. Na gruncie niniejszej sprawy, orzeczeniem Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. z 31 lipca 1958 r. przejęto na własność Skarbu Państwa, na cele reformy rolnej, nieruchomości ziemską L., położoną w G. K. S., pow. W.. (...) o ogólnym obszarze 66,22 ha, należącej wcześniej do poprzedników prawnych powoda. Powód, na drodze postępowania administracyjnego, uzyskał decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 30 listopada 2012 r., mocą której stwierdzono nieważność orzeczenia Ministra Rolnictwa z 22 listopada 1960 r. oraz utrzymanego nim w mocy powołanego orzeczenia (...) w B. z 31 lipca 1958 r. wobec wydania tych orzeczeń z rażącym naruszeniem prawa. Prawdopodobnie ta decyzja została następnie potwierdzona wyrokiem z 26 lutego 2014 r. Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W.. Tym samym, przedmiotowa decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi datowana na 30 listopada 2012 r. przesądziła brak przejścia prawa własności spornych gruntów na rzecz Skarbu Państwa.

Zgodnie zaś z treścią art. 2 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznego zasobów naturalnych kraju, zasoby naturalne wymienione w art. 1 stanowiące własność Skarbu Państwa nie podlegają przekształceniom własnościowym, z zastrzeżeniem przepisów zawartych w ustawach szczególnych. W ocenie Sądu Apelacyjnego, zasadnicze znaczenie ma więc użyte w treści tego przepisu sformułowanie „stanowiące własność Skarbu Państwa”. Zważając bowiem na powołane wyżej rozważania i odnosząc ich istotę do okoliczności analizowanej sprawy, uzasadnionym jest twierdzenie, że Skarb Państwa w istocie nie posiada tytułu prawnego do gruntów wskazanych w wywiedzionym środku odwoławczym, położonych w K. oznaczonych numerami (...), pozostających we władaniu Skarbu Państwa. W związku z tym cytowana ustawa z 6 lipca 2001 r. nie powinna odnosić się do stanu niniejszej sprawy. Sąd Apelacyjny podziela trafny wywód Sądu Okręgowego, że powodowi w pierwszej kolejności przysługuje zatem środek ochrony prawnej w postaci powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Przechodząc zaś do oceny zasadności stanowiska zaprezentowanego w apelacji pozwanego wskazać należy, iż nie można podzielić zarzutu skarżącego jakoby Sąd Okręgowy uchybił przepisom art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 363 § 1 k.c. Prawdopodobnie były bowiem ustalenia Sądu Okręgowego co do kwoty należnego stronie powodowej odszkodowania, która to kwota została stwierdzona w szczególności w oparciu o dowody z opinii powołanych w sprawie biegłych sądowych z zakresu geodezji – J. K. (4) oraz biegłego rzeczoznawcy majątkowego – J. T. (1). Z uzasadnienia analizowanego zarzutu wynika jednak, iż pozwany zasadności swojego stanowiska upatruje w nieprawidłowych – jego zdaniem – ustaleniach poczynionych przez opiniującego w sprawie biegłego rzeczoznawcę majątkowego, ale formalnie błędów w ustaleniach faktycznych nie zarzuca. Nie chodzi więc ani o błędne zastosowanie ww. przepisów ani o ich błędną wykładnię. Sąd Apelacyjny w pełni podziela zresztą ustalenia Sądu Okręgowego. Podkreślenia bowiem wymaga, iż biegły J. T. (1) dokonał oszacowania wartości rynkowej (...) biorąc pod uwagę takie kryteria jak: średnia wartość 1 ha powierzchni gruntu nieruchomości przeznaczonych na cele produkcji rolnej położonych w gminie K. (pow. W.), stan, rodzaj oraz powierzchnia użytków rolnych. Sporządzając opinie uwzględnił również konkluzje wynikające z opinii biegłego z zakresu geodezji. Nadto, do porównania przyjął aż 33 nieruchomości, przy czym dokonując wyceny spornych nieruchomości wziął pod uwagę powierzchnie gruntów podobnych do powierzchni szacowanego majątku ziemskiego a także rozpiętość cen transakcyjnych wynikającą z różnic porównywanych nieruchomości. W ocenie Sądu Apelacyjnego, sporządzone w sprawie opinie biegłego J. T. (1) (tak podstawowa, jak i uzupełniająca) są kategoryczne, rzeczowe i rzetelne, a przy tym wyczerpująco odpowiadają na pytania zawarte w tezie dowodowej oraz zastrzeżeniach do nich złożonych przez strony postępowania. Podkreślenia również wymaga, iż w orzecznictwie konsekwentnie przyjmuje się, że sąd nie jest obowiązany dopuszczać kolejnych dowodów z opinii biegłych tylko dlatego, że złożona

opinia jest dla strony niekorzystna. Wystarczy bowiem, że opinia jest przekonująca dla sądu, który ocenia, czy biegły wyjaśnił wątpliwości zgłoszone przez stronę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1998 r., II UKN 55/98). Biorąc pod uwagę powołane kryteria analizowany dowód z opinii biegłego sądowego rzeczoznawcy majątkowego w osobie J. T. (1) zasługuje na pozytywną ocenę.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, po sporządzeniu przez biegłego rzeczoznawcę majątkowego opinii uzupełniających, dopuszczenie dowodu z opinii kolejnego biegłego stało się zbędne, tym bardziej, że – jak trafnie zauważył Sąd I instancji – strona pozwana nie zgłaszała nowych argumentów wskazujących na zastosowanie przez biegłego błędnych zasad szacowania spornych nieruchomości sprzecznych z prawem i pragmatyką obowiązującą biegłego. Nie jest np. takim argumentem fakt, że średnia cena gruntów w Województwie (...) jest niższa, ponieważ choćby z doświadczenia życiowego i szeroko dostępnych informacji wynika, że ceny gruntów rolnych w okolicach W. są najwyższe. W tych okolicznościach Sąd Odwoławczy nie znalazł więc podstaw do uwzględnienia wniosku zawartego w apelacji pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego do spraw szacowania wartości nieruchomości, uznając, iż stanowisko pozwanego stanowi w istocie polemikę z prawidłowym stanowiskiem Sądu Okręgowego, wyrażającą jedynie niezadowolenie z niekorzystnego wyniku postępowania.

Nietrafny okazał się również zarzut naruszenia art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 476 k.c. w zw. z art. 359 § 1 k.c. oraz art. 363 § 2 k.c. Stosownie do treści art. 481 § 1 i 2 k.c., odsetki ustawowe za opóźnienie są należne wierzycielowi od dnia, w którym dłużnik popadł w zwłokę ze spełnieniem świadczenia, chociażby wierzyciel nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Treść tego przepisu przesądza, że odsetki są wymagalne z chwilą bezskutecznego upływu terminu spełnienia świadczenia głównego, co w okolicznościach rozpoznawanej sprawy należy utożsamiać z opóźnieniem w zapłacie przez pozwanego na rzecz powoda odszkodowania za szkodę wynikającą z wydania decyzji z naruszeniem prawa.

Zgodzić się przy tym należy ze stanowiskiem zaprezentowanym w apelacji strony pozwanej, iż z reguły w sytuacji, gdy wysokość odszkodowania ustala się według cen z daty wyrokowania - odsetki należą się od tej daty. Niemniej jednak, skarżący zdaje się przy tym nie dostrzegać, że w okolicznościach niniejszej sprawy występowała sytuacja odmienna.

Po pierwsze, już sama treść decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 30 listopada 2012 r., stwierdzająca wydanie orzeczenia Ministra Rolnictwa z dnia 22 listopada 1960 r. (nr (...)) oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w B. z dnia 31 lipca 1958 r. z naruszeniem prawa, a także uzasadnienie przedmiotowej decyzji - w ocenie Sądu Apelacyjnego - jednoznacznie wskazywały na odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa. W tej zaś sytuacji, pozwany winien liczyć się z obowiązkiem zapłaty stosownego odszkodowania powodowi. Co prawda, rozmiar szkody, a tym samym wysokość zgłoszonego żądania podlega weryfikacji w toku procesu, niemniej jednak chodzi o weryfikację roszczenia wymagalnego już w dacie zgłoszenia, nie zaś dopiero w dacie sprecyzowania kwoty i przedstawienia dowodów. Jeżeli po weryfikacji okaże się, że ustalona kwota odszkodowania nie przekracza wysokości kwoty żądanej już wcześniej, nie ma przeszkód do zasądzenia odsetek od tej wcześniejszej daty (por. wyrok Sąd Apelacyjny w Lublinie z dnia 12 września 2017 r., I ACa 1034/16, Legalis nr 1683312).

Po wtóre, nie sposób zgodzić się z zapatrywaniem pozwanego jakoby konsekwencją ustalenia odszkodowania według cen z daty jego dokonywania (aktualnych również w dacie wyrokowania Sądu I instancji), przy jednoczesnym przyznaniu odsetek za okres od wymagalności roszczenia, stanowiło nieuzasadnione wzbogacenie powoda. Jak ustalono, w sprawie niniejszej strona powodowa zgłosiła swoje żądanie (3.000.000, k. 24-25) pismem datowanym na 20 maja 2015 r., przy czym w dniu 26 maja 2015 r. Wojewoda (...), odpowiadając na przedmiotowe wezwanie odmówił zapłaty żądanego odszkodowania. Należy mieć przy tym na uwadze, iż w okresie od zgłoszenia przedmiotowego żądania (maj 2015 r.) do daty ostatecznego ustalenia wysokości odszkodowania (opinia uzupełniająca biegłego sądowego J. T. (2) datowana na 30 września 2017 r., k. 386-390) – nie zanotowano radykalnego spadku czy też wzrostu cen gruntów. Wprawdzie zasądzona przez Sąd I instancji wysokość odszkodowania na rzecz powoda różni się od pierwotnej kwoty przyjętej przez biegłego rzeczoznawcę majątkowego w opinii datowanej na 29 grudnia 2016 r. (3.420.775 zł, k. 233-269), niemniej jednak nie można tracić z pola widzenia, iż kwota ta została pomniejszona

o wartość działki stanowiącej własność powoda i jego brata położonej w L., działek o numerach: (...)położonych w obrębie L., a także działek o numerach: (...) położonych w K.. Poza tym, szacując wartość rynkową spornego majątku, biegły sądowy J. T. (1), porównując ceny transakcyjne gruntów podobnych, przyjmował ceny zanotowane zaledwie kilka miesięcy po zgłoszeniu żądania przez stronę powodową zapłaty odszkodowania, tj. w okresie od stycznia 2016 r. do października 2016 r. (k. 233-269). Z tych wszystkich względów, Sąd Apelacyjny, podzielając stanowisko Sądu I instancji, doszedł do przekonania, że odsetki ustawowe winny zostać zasądzone od 27 maja 2015 r.

Na ma również racji skarżący zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 442 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym w chwili wyrządzenia szkody, którego pozwany upatruje w błędnym nieuwzględnieniu przez ten Sąd przedawnienia roszczeń powoda. W okolicznościach niniejszej sprawy ostateczną decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 30 listopada 2012 r. na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 w zw. z art. 158 § 1 k.p.a. stwierdzono nieważność decyzji (...)w B. z 31 lipca 1958 r., przejmującej na własność Skarbu Państwa nieruchomości ziemską L. o ogólnym obszarze 66,22 ha (k. 29-32). Bieg terminu przedawnienia rozpoczął się więc w dacie 30 listopada 2012 r., w której to ostateczna stała się wskazana wyżej decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Powód wniósł zaś pozew w dniu 6 sierpnia 2015 r. (data wpływu do Sądu Okręgowego w Łomży, k. 2-13), a więc przed upływem 3-letniego terminu przedawnienia. Podkreślenia bowiem wymaga, iż podstawę oceny zarzutu przedawnienia roszczeń w realiach analizowanej sprawy stanowi przepis art. 160 § 6 k.p.a., wprowadzający trzyletni termin przedawnienia roszczeń odszkodowawczych liczony od dnia, w którym ostateczna stała się decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 stycznia 2015 r., I ACa 936/14, Legalis nr 1203392). Jako niewłaściwe jawi się zatem w tym względzie sięganie do unormowań Kodeksu cywilnego, a w szczególności do przepisu art. 442 k.c. W tej zaś sytuacji, argumentacja pozwanego, uzasadniająca zarzut przedawnienia, okazała się nietrafiona, a w konsekwencji nie mogła odnieść zamierzonego skutku.

Nie znajdując zatem podstaw do zmiany skarżonego wyroku, Sąd Apelacyjny orzekł o oddaleniu obu apelacji na zasadzie art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono mając na uwadze wynik tego postępowania oraz treść art. 100 zdanie drugie k.p.c. Powód niemal w całości wygrał proces w drugiej instancji, dlatego też pozwany winien zwrócić powodowi koszty zastępstwa procesowego w kwocie 11.250 zł ustalone na podstawie § 2 pkt 8 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.) oraz uiszczoną opłatę sądową od apelacji w kwocie 2.500 zł.

(...)